

Noord-Frankrijk

**Volksbund Deutsche
Kriegsgräberfürsorge e. V.**

**Verzoening via de graven
Werk voor de vrede**

Duitse Militaire Begraafplaatsen

Bourdon

De kerkhoven zijn op de kaarten bijzonder gekenmerkt en beschreven. Precieze beschrijvingen op de kaarten tonen u de weg.

De oorlogen in Frankrijk

De oorlog van 1870/71

De Duits-Franse oorlog van 1870/71 was het begin van drie twisten die 75 jaar duurde. Graven en monumenten herinneren vandaag de dag nog altijd aan deze oorlog die 80 000 mensenlevens eiste.

De Eerste Wereldoorlog in Frankrijk

De Eerste Wereldoorlog had een rampzalig effect in Frankrijk. Naast een groot aantal Amerikaanse en Britse soldaten sneuvelden 930 000 Duitse en meer dan één miljoen Franse soldaten. Op 192 kerkhoven rusten 461 000 Duitse gesneuvelden in individuele graven, en zijn ongeveer 294 000 Duitse soldaten in gemeenschappelijke graven begraven. Volgens het verdrag over oorlogskerkhoven, dat Duitsland en Frankrijk na de Tweede Wereldoorlog op 19 juli 1966 afsloten, werden de oorlogskerkhoven opnieuw gevormd. Sindsdien worden zij door de "Volksbund" verzorgd en in stand gehouden. De nieuwe vormgeving van de kerkhoven van de Eerste Wereldoorlog voor meer dan 769 000 gesneuvelden duurde tot in de tachtiger jaren.

Houten

kruizen werden door stenen of metalen kruizen vervangen en de kerkhoven werden qua constructie en landschaparchitectuur herwerkt.

De kerkhoven liggen langs de voormalige frontlijnen in deze ooit zo hevig bevochte streken. De strijdtoneelen Marne, Maas, Somme, Verdun en Vlaanderen zijn een vertegenwoordiging van de op en neer golvende veldslagen waarin aan beide kanten meer dan twee miljoen mensen stierven.

Zo toont de kaart op pagina 2/3 in het Noorden van Frankrijk een groot aantal Duitse oorlogskerkhoven. Met behulp van de gegevens van de overledenen op de grafstenen kan hier het verloop van de oorlog begrepen worden.

De opmars van de Duitse troepen over België naar Frankrijk eiste reeds in het begin van de oorlog in augustus/september 1914 veel slachtoffers. Rond dit grensgebied met weinig fortificaties vonden in de volgende jaren vreselijke gevechten plaats. De slag aan de Somme, die in juni 1916 begon, de slag om Verdun in 1916/17 en de slag van Vlaanderen, het „Westoffensief” in 1917/18 zijn de droevige hoogtepunten van deze oorlog in West-Europa.

Het kerkhof Neuville-St.-Vaast/Pas-de-Calais is met 44 888 doden en een oppervlakte van ongeveer tien hectaren het grootste Duits oorlogskerkhof van de Eerste Wereldoorlog in Frankrijk. Dit kerkhof werd in 1919 door de Fransen aangelegd. In de jaren 1975 tot 1983 werden houten kruizen door metalen kruizen vervangen. Met de oprichting van een ingangsbouwwerk en de constructie van een onderhoudsruimte behield het kerkhof zijn huidige beeld.

De naam Verdun symboliseert de onmenselijkheid en de onmacht van de mens om iets te ondernemen tegen de gewelddadige oorlogsmachine die hier in de Eerste Wereldoorlog ingezet werd. Beide kanten wilden in geen geval voor elkaar onderdoen. Het aantal doden ligt dienovereenkomstig hoog. De gevechten begonnen op 21 februari 1916 en duurden tot augustus 1917. De strijd om Verdun eiste aan beide kanten bijna 300 000 doden. Bijna één derde van alle plaatsen die op het gebied van het slagveld lagen werd vernietigd en 200 000 hectaren land werd onbewoonbaar.

Ook vandaag kan men nog de litten van de oorlog herkennen, bijvoorbeeld in het gebied van Vauquois en de Butte de Montfaucon evenals in het gebied rond Douaumont. Tot vandaag worden bij opgravings- en recultiveringswerken op het voormalige slagveld nog altijd menselijke beenderen gevonden.

De „Volksbund” vermoedt dat rond 20 000 gevallen soldaten aan beide kanten bij de omvangrijke, tot in de jaren dertig durende opruimingswerken van dit omgewroet, met obussen en munitie bezaaide slagveld niet geborgen konden worden. In de agglomeratie van Verdun rusten vandaag op 64 oorlogskerkhoven 73 000 Franse en 85 000 Duitse gesneuvelden. Het meest indrukwekkende is echter het gebeentehuis

Neuville-St.-Vaast

bij Douaumont, in wiens gewelven 120 000 onbekende soldaten hun laatste rustplaats hebben en in wiens toren een geweldige klok ter nagedachtenis van de doden luidt.

De Tweede Wereldoorlog in Frankrijk

In Frankrijk eiste de Tweede Wereldoorlog 240 000 Duitse en 255 000 Franse slachtoffers. Twee verdragen over oorlogskerkhoven tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek regelen de uitbouw en het behoud van de Duitse oorlogskerkhoven. In de verdragen werden de werken aan de „Volksbund” overgedragen. In 1975 waren 22 kerkhoven voor de gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog klaar, en in 1998 kwam daar het kerkhof Giffertswald (Spicherer Höhen) bij. Jongeren helpen in Duitse en internationale jeugdkampen de „Volksbund” bij het behouden en onderhouden van de oorlogsgraven.

Tussen Verdun en Amiens is er een groot aantal Duitse, Britse en Franse oorlogskerkhoven. Wij verzoeken daarom om uw begrip wanneer wij in deze brochure het zwaartepunt op de Duitse kerkhoven leggen waarop grotendeels gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog hun laatste rustplaats hebben. Het gaat om de oorlogskerkhoven Beauvais, Bourdon, Fort-de-Malmaison, Noyers-Pont-Maugis, Solers en Versailles, die u in onze overzichtskaart op pagina 2/3 kunt vinden. Uitvoerige beschrijvingen kunt u ook in de naamboeken vinden die op de kerkhoven ter inzicht ter beschikking staan.

Beauvais

Het Duitse oorlogskerkhof Beauvais werd in de zomer van 1942 door de gravendienst van het Duitse leger door de samenvoeging van gesneuvelden van de Franse veldslag in 1940 uit de gebieden Oise, Somme en de beneden Seine aangelegd. Andere samenvoegingen gebeurden door de Franse gravendienst in de jaren 1946 en 1947. Nadat het Duits-Franse verdrag over oorlogsgraven afgesloten was (1954) begon de „Volksbund” in juli 1961 met de uitbouw van het kerkhof. Vanuit het stadscentrum van Beauvais loopt ten westen van de weg naar Calais een secundaire weg tot aan het aan de zuidelijke rand van Bois brulé gelegen oorlogskerkhof.

Via een stenen trap bereikt de bezoeker de smalle poort van het ingangsbouw, bestaande uit roodkleurig zandsteen en met koperplaat afgedekt. Aan de wand van de herdenkingshal staat in grote letters de spreuk:

„Gedenk de doden! – Verander!”

Het oorlogskerkhof is aan twee kanten door bos omgeven, en is aan deingangskant en in het Zuidoosten door een muur uit zandsteen begrensd. Het dodenveld is met gras begroeid en aan de randen met struiken en bomengroepen beplant. In het achterste derde deel van het uitgestrekte landschap staat een 3,50 meter hoog, stenen kruis. De graven zijn grotendeels door verticale stenen met naam en biografische gegevens van telkens twee gesneuvelden gekenmerkt. Aan de kant van het bos werd het oorlogskerkhof, waar 1 597 gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog rusten, openbaar gemaakt.

Bourdon

Het Duitse oorlogskerkhof Bourdon ligt ten Zuiden van de weg Amiens-Abbéville, in het dal van de Somme. Aan de zuidkant wordt dit kerkhof door de laagvlakte van de Somme begrensd. In onmiddellijke nabijheid ligt het dorpje Bourdon. De Somme, een vroeger weinig bekende stroom in Noord-Frankrijk, is tijdens de Eerste Wereldoorlog een begrip geworden. Het dal van de Somme was het brandpunt van jarenlange hevige gevechten. Plaatsnamen zoals Arras, St. Quentin, Cambrai en Bapaume zijn droevige herinneringen aan deze oorlog.

Van 10 mei tot 22 juni 1940 duurde de Duitse westelijke veldtocht tijdens dewelke Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk (deels) bezet werden. In het kader van het Duits-Franse verdrag over oorlogsgraven werd voor alle Duitse gesneuvelden die in de drie Franse Départements Nord, Pas-de-Calais en Somme rustten een oorlogskerkhof aangelegd.

De bezoeker betreedt het kerkhof via een voorplaats die ook de parkeerplaats omvat. In de linker zijvleugel van het ingangsgebouw bevindt zich de woning van de beheerster, in de rechter zijvleugel het kantoor evenals het bezoekerslokaal met de naamboeken van de doden die hier begraven liggen. De eretempel met een diameter van twaalf meter is een uit zandsteen uit de Palts opgerichte, ongeveer tien meter hoge ronde bouw.

De ruimte krijgt licht door een cirkelronde opening met een diameter van 60 centimeter in het plafond van de hal en door zes smalle openingen in de muren. Prof. Gerhard Marcks schiep de meer dan levensgrote marmeren beeldhouwwerken „De moeders“. Deze herinnert qua vorm aan de beeldhouwwerken van vrouwen uit de Griekse Antieke Oudheid.

De weg naar de graven leidt door de twee zijdeuren van de hall. Rondom de hal zijn acht gemeenschappelijke graven geplaatst. De andere gemeenschappelijke graven liggen achter de eretempel in het aansluitende deel van het gravenblok G. Stenen platen dragen de namen van de bekende doden. Een breed gazon leidt tot het twaalf meter hoge houten kruis. Aan beide kanten van de weg strekt zich de begraafplaats uit. Telkens voor zes graven staat een kruis uit Franse kalkzandsteen die aan de voor- en achterkant de namen van telkens drie gesneuvelden draagt. Vandaag bevat het kerkhof de graven van 22 216 gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog. Het oorlogskerkhof werd op 16 september 1967 ingewijd.

Fort-de-Malmaison

Onmiddellijk aan het Fort-de-Malmaison ligt een door het Duitse leger in 1941 aangelegd en door de „Volksbund” uitgebreid Duits oorlogskerkhof. In het Duits-Franse verdrag over oorlogskerkhoven werd de provisorische begraafplaats Fort-de-Malmaison als definitief Duits oorlogskerkhof 1939/45 bepaald. Uit de zes Franse Départements Aisne, Loiret, Seine-et-Marne, Oise, Yonne en Aube haalde de „Volksbund” uit individuele graven en kleinere begraafplaatsen meer dan 6 800 Duitse gesneuvelden naar dit kerkhof.

Wie het oorlogskerkhof op de landweg, de Chemin-des-Dames, nadert die kan al van ver het 15 meter hoge, gietijzeren kruis zien dat samen met de gedenkhal het middelpunt van het kerkhof vormt. Het kerkhof heeft een oppervlakte van 67 000 vierkante meter en is door een ongeveer anderhalf meter brede en één meter hoge, dicht gegroeide aarden wal ommuurd.

Aan de Oostkant leidt een secundaire weg naar de ingang die zich op een afstand van 200 meter bevindt. Van hieruit betreedt de bezoeker door een smalle poort een kleine tuin waaraan het ingangsbouwwerk grenst. Hier bevindt zich de ophoudplaats voor de bezoekers waarin ook de naamboeken van de gesneuvelden die hier begraven zijn ter beschikking staan. Het ingangsbouwwerk, de tussenplaats en het huis van de administrateur vormen één constructieve eenheid. Vanuit het ingangsbouwwerk kijkt de bezoeker over het hele kerkhof. Een hoog kruis en een ere-tempel domineren in het midden van de begraafplaats het geheel.

Fort-de-Malmaison

De hal is een constructie uit staalbeton wiens hoeken door muren uit natuursteen afgegrensd zijn. Het dak met een vlakke helling is met groen bedekt. In het middelpunt van de open hal ligt het met een bronzen plaat bedekte gemeenschappelijk graf. De individuele graven zijn in acht velden onderverdeeld. Telkens twee gesneuvelden rusten in dubbele rijen. Gietijzeren grafkruizen dragen de namen en de personalia van telkens twee gesneuvelden.

Op 21 augustus 1965 werd het oorlogskerkhof, waarop 11 841 Duitse gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog hun laatste rustplaats hebben, ingewijd.

Noyers-Pont-Maugis

Op de heuvelruggen ten westen van de Maas legden de Franse autoriteiten in 1922 een Duits oorlogskerkhof aan.

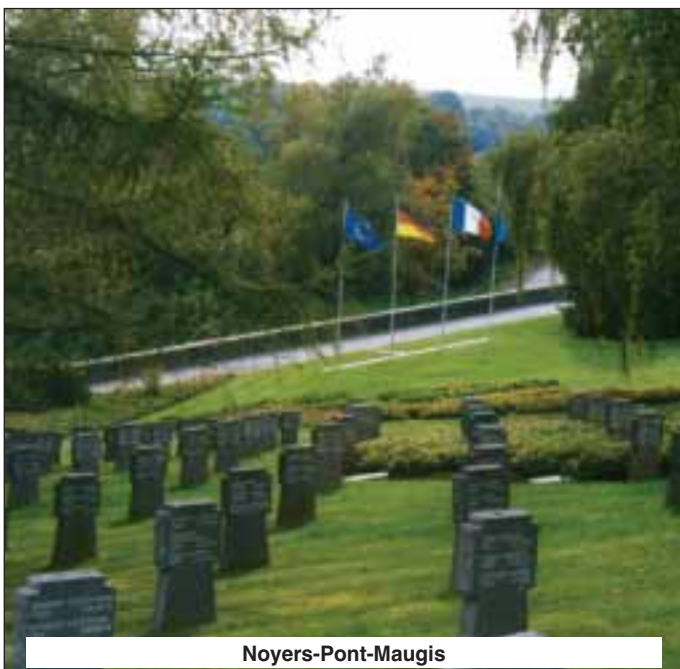
In de Tweede Wereldoorlog in 1940 waren er bij de doorbraak door de Ardennen en de Maginot lijn opnieuw hevige gevechten in de omgeving van Sedan. De gesneuvelden, bij het begin van de groep aan de rand van de weg of op provisorische kerkhoven begraven, werden tussen 1940 en 1942 door de gravendienst van het Duitse leger op een bijzonder areaal in aansluiting op het kerkhof van de Eerste Wereldoorlog begraven. Na het einde van de oorlog voegden de Fransen enkele soldaten bij. Bij het afsluiten van het Duits-Franse verdrag over oorlogsgraven in 1954 hadden hier reeds 4 800 doden uit de Tweede Wereldoorlog hun laatste rustplaats. Andere

toevoegingen gebeurden door de bevoegde dienst van de „Volksbund”.

De bezoeker betreedt het kerkhof door een ingangspoort uit smeedijzer. Een overdekte trap leidt naar de voorhal waar in een bezoekerskamer de naamboeken ter beschikking liggen. Een oriëntatieplan geeft informatie over de indeling van het kerkhof.

Een weg leidt van het inganggebouw naar de herdenkingshal, een kleine met koper bedekte kapel. Het interieur is als kruisgewelf gevormd en wordt door drie ronde vensters uit gekleurd glas verlicht. Als belichaming van het verdriet om de gesneuvelden uit beide Wereldoorlogen staat hier het door Prof. Dr. Kurt Schwippert geschapen standbeeld van een vroufiguur uit mosselkalk.

De begraafplaats van de Tweede Wereldoorlog is in acht blokken verdeeld. De kenmerking van de graven gebeurde in de blokken 1 - 4 omwille van de lengte door liggende grafstenen voor telkens twee gesneuvelden. In dit deel zijn kruisgroepen opgesteld. In de blokken 5 - 8 evenals op de begraafplaats van de Eerste Wereldoorlog werden grafkruizen gebruikt, met telkens vier of zes namen.

Noyers-Pont-Maugis

Het gemeenschappelijke graf voor doden uit de Tweede Wereldoorlog bevindt zich boven de weg van betonplaten.

Dit graf bevat zeven bekende en 30 onbekende doden en is door een liggende gedenksteen uit Belgisch graniet gekenmerkt.

Op 17 september 1966 werd het oorlogskerkhof ingewijd. Vandaag hebben 14 055 doden uit de Eerste, en 12 788 doden uit de Tweede Wereldoorlog hier hun laatste rustplaats.

Solers

Het oorlogskerkhof ligt ongeveer 30 kilometer ten Zuidoosten van Parijs. Hier legde in 1944 het 1ste Amerikaanse leger een provisorische begraafplaats aan.

Terwijl de Amerikaanse doden in 1948 naar het militaire kerkhof Epinal gebracht werden, bleven de Duitse graven onder Frans beheer. Er werden gesneuvelden uit de omgeving, maar ook uit Troyes en Chartres bijgezet. Zo werden ook Duitse gesneuvelden uit de gevechten in juni 1940 in het gebied van de Marne naar Solers gebracht.

Een weg met betonplaten leidt de bezoeker door een poort naar de ingangshal. De ingangshal is bewust zeer sober gevormd – de wanden in grof gehouwen arduin zonder enige decoratie. Een bijzonder effect heeft het venster uit betonglas dat de hele wand inneemt, een mozaïekvormige weergave van de „Verrijzenis“ uit dikke, sterk gekleurde en donkere glazen.

Van hieruit strekt zich het hele kerkhof met de graven en het hoge kruis uit. De kenmerking van de graven gebeurde door stenen uit mosselkalk. Aan beide kanten zijn de namen van telkens drie doden aangebracht. Een muur uit natuursteen omsluit de volledige installatie, behalve voor een 24 meter brede opening achter de hoge kruizen waardoor de blik op het omliggende landschap valt. De drie hoge kruizen zijn elk uit vijf basaltblokken gewerkt. Achter de hoge kruizen, in het midden van een groot gazon, bevindt zich onder een stenen plaat het kameradengraf. Hier liggen 53 doden begraven, waarvan er 40 niet bekend zijn. Op de op 28 juli 1962 ingewijde oorlogskerkhof hebben vandaag 2 228 Duitse gesneuvelden uit de Tweede Wereldoorlog hun laatste rustplaats.

Het Duitse soldatenkerkhof Versailles

De begraafplaats van de Duitse oorlogsdoden in Versailles bevindt zich op het stedelijk kerkhof „Les Gonards“. Het sluit aan op een grotere begraafplaats voor geallieerde soldaten en voor Franse gesneuvelden uit de Eerste Wereldoorlog, en voor de slachtoffers van bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog.

Reeds tijdens de Eerste Wereldoorlog werden hier 37 Duitse soldaten begraven die in Frans krijgsgevangenschap overleden waren. In februari 1942 voegde de gravendienst van het Duitse leger nog andere doden bij die in de Franse veldslag in 1940 in de regio rond Parijs gevallen waren. Een tweede Duitse begraafplaats uit het jaar 1944 werd in 1946 door de Fransen verwijderd. Deze doden kregen eveneens hun laatste rustplaats op deze begraafplaats. In totaal rusten hier vandaag 534 doden. Het deel van het kerkhof werd in 1957 door de „Volksbund“ omgevormd. Voor telkens vier doden werd een gemeenschappelijke grafsteen opgericht. Op de voor- en achterkant staan telkens de namen van twee gesneuvelden.

Op de oude, voor andere bijzettingen gesloten gemeentelijk kerkhoven Notre Dame en St. Louis in Versailles bevinden zich ook Duits-Franse begraafplaatsen uit de oorlog 1870/71. De personen die hier rusten stierven tijdens de belegering van Parijs in het Duitse lazaret dat in een zijvleugel van het kasteel ondergebracht was.

Oorlogskerkhoven van andere landen

Bij de gevechten in de Eerste en Tweede Wereldoorlog verloren in Frankrijk soldaten uit vele landen het leven. Naast Britse en Amerikaanse oorlogskerkhoven zijn er kerkhoven voor Canadezen, Australiërs, Polen, Russen, Tsjechen, Italianen, Portugezen, Denen; wij vermelden hier bij wijze van voorbeeld twee: Op de bovenste foto ziet u het Vimy Memorial – een monument voor 11 184 vermiste Canadezen ten noorden van Arras, en op de onderste foto ziet u het Britse kerkhof van Villers-Bretoneux/Somme bij Amiens, dat voor gesneuvelde Australiërs aangelegd werd.

Villers-Bretonneux/Somme

Vimy Memorial

De Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V. ...

- ... draagt zorg voor de Duitse oorlogsgraven hier en in bijna 100 landen van de wereld.
- ... helpt de nabestaanden bij het ophelderen van lotgevallen en het zoeken naar de graven.
- ... werk sinds 1990 intensief in Oost Europa.
- ... begraaft de doden op centrale verzamelbegravingplaatsen.
- ... werkt voor wederzijds begrip en verzoening tussen de toenmalige tegenstanders.
- ... brengt jonge mensen naar de oorlogsgraven zodat zij de gevolgen van een oorlog beter begrijpen en zien hoe belangrijk het is om voor de vrede te werk.
- ... financiert zijn werk haast uitsluitend met bijdragen en giften, en is voor uw hulp dankbaar!

Commerzbank Kassel
IBAN: DE23 5204 0021 0322 2999 00
BIC: COBADEFFXXX

**Volksbund Deutsche
Kriegsgräberfürsorge e. V.**

Sonnenallee 1
34266 Niestetal
Telefon: +49 (0)561 - 7009 - 0
Telefax: +49 (0)561 - 7009 - 221
Internet: www.volksbund.de
E-Mail: info@volksbund.de

Gefördert durch:

Auswärtiges Amt